

BARÁTUNK A TERMÉSZET – 2017-2018

ŐSZÜLŐ IDŐ

7-8. osztályosok feladatai

1. BEMUTATKOZÁS

Az augusztusi, szeptemberi napok hangulatához hozzátartozik a sokszor tömegesen virító őszi kikerics látványa. Készítsetek egy rövid, néhány mondatos bemutatkozást ennek a növénynek a nevében!

2. VADLIBÁK A KÖDBEN

A köd majd meghozza a libát – mondták régen, s a felhős októberi égen rövidesen tényleg megjelentek a madár csapatok szabályos V betűi. Az alábbi leírás az őszi napok hangulatát idézi. Egészítsétek ki a szöveget a megadott kifejezésekkel!

A természet ősszel is sok szépet rejteget. Még akkor is, ha az órákon át hömpölygő (1)..... szinte az orrunk hegyéig sem látunk. Nagyobb kirándulásokhoz, a felkeresett helytől függően, bakancs vagy gumicsizma ajánlott, de nem hiányozhat a hátzáskból a tartalék pulóver és persze az esőkabát sem.

A tavak vagy folyók partján járva nedvesen csillog a gumicsizma, a víz felszínén egymást gyorsan váltó apró karikák jelzik az (2)..... , s beljebb vidáman hápognak a (3)..... A récék sokat tartózkodnak a vízen, s rendszeresen (4)..... is. Nemcsak ilyenkor, hanem télen is. Kételtűink – ki előbb, ki később – téli pihenőre húzódnak. A vöröshasú unokák szeptemberben még a mocsarak vagy a tószegély sekély vizében úszkálnak, de október második felében földi (5)..... , öreg fák gyökerei közé bújnak, s tavaszig megfedkeznek a világról.

A napsütéses, langyos meleg, ökörnyálás októberi napokon még mindenütt gazdag a rovarvilág. Alig szárad fel az éjszakai (6)..... , a fű között mozogni kezdenek a (7)..... , lepkék keresik fel a későn nyíló virágokat. Különösen a napsütötte domboldalakon gyakoriak a védett (8)..... , köztük nehezen mozgó, petéktől duzzadó nőstényeket is láthatunk. Javában mozognak még a pókok is. Legfeltűnőbb a fű között feszülő hálóján zsákmányra váró, sárga alapon keresztben mintázott potroháról felismerhető (9)..... . Ha kora ősszel leülünk egy tiszta vizű tó vagy kanális partján, előbb-utóbb előbukkan egy-egy sárgaszegélyes csíkbogár vagy óriáscsibor. Az utóbbi a maga 4-5 centiméteres testhosszával legnagyobb bogaraink közé tartozik. A sárgaszegélyes csíkbogár (10)..... , apró halakkal és békalárvákkal táplálkozik, a lárvája ugyancsak (11)..... életmódot folytat. Októberben még javában zajlik a (12)..... , sőt vannak fajok, amelyek éppen ilyenkor repülnek dél felé. Ha a mezőt tarkító bokrosra vagy kis erdőfolton vágunk át, ne lepődjünk meg, ha hosszú csőrű (13)..... vágódik fel váratlanul a lábunk előtt. Ez a madár szeptember és október között vonul, s nappal gyakran olyan helyeken pihen, ahol nem is gondolnánk.

Az erdőben alig kezd sötétedni, az avarban máris motogni kezdenek az (14)..... . A vörhenyes bundájú rágcsálók nagyobbak a házi egéernél, kidülledő (15)..... szemeik vannak, hosszú a farkuk, s a bundájukból

kiállnak a füleik. Ha ugyanott egy szintén vörhenyesbarna bundájú, kissé (16)..... rágcsálót látunk, amelynek a fülei szinte eltűnnek a bundában, s a farka feltűnően rövid, (17)..... találkoztunk. Ahol mogyoró is van, gyakran találunk a földön szabályosan kirágott üres (18)..... , amelyek az előbb említett két rágcsáló jelenlétére utalnak. Októberben az öreg, odúban bővelkedő fák tavasszal egyebek között a (19)..... kínálnak jó fészkelőhelyet, s ezek a tarkójukon szürke színezetű, varjúnál kisebb madarak gyakran még ősszel is a környéken maradnak. Szoros párkapcsolatban élnek. Amikor a csapat sűrű „csjek” kiáltásokkal leereszkedik egy fára, az összetartozó madarak nyomban egymás mellé húzódnak, (20)..... hangon beszélgetnek, s a csőrükkel kurkásszák egymást.

A hiányzó kifejezések:

csókáknak – darázspók – erdei egerek – erdei pocokkal – erdei szalonka – esőcseppeket – fekete – fürdenek – harmat – imádkozó sáskák – kedveskedő – ködben – lyukakba – madárvonulás – ragadozó – sáskák – szúnyoglárvákkal – terméseket – tókés récék – zömökebb

3. MADÁRLÁNC

A betűláncban húsz madár neve olvasható. Keressétek meg őket, majd jelöljétek meg közülük azokat, amelyek ősszel elköltöznek a hazai tájakra!

B*Í*B*I*C*B*Ú*B*O*S*B*A*N*K*A*C*S*Á*S*Z*Á*R*M*A*D*Á*R*D*A*R*Á*Z*S*Ö*L*
 Y*V*F*E*H*É*R*G*Ó*L*Y*A*F*O*G*O*L*Y*F*Ü*R*J*G*O*L*Y*Ó*S*T*O*L*L*G*U*L
 *I*P*Á*N*H*O*L*L*Ó*H*O*R*G*Á*S*Z*B*O*T*K*A*K*U*K*K*K*E*R*E*C*S*E*N*S*
 Ó*L*Y*O*M*K*Ö*N*Y*V*T*Á*R*K*U*V*I*K*N*A*G*Y*K*Ó*C*S*A*G*N*A*P*E*R*N*
 Y*Ő*Ő*S*Z*A*P*Ó*S*Í*L*É*C*S*Z*A*R*K*A*S*Z*É*K*I*C*S*É*R*S*Z*E*K*R*É*N*
 Y*S*Z*É*N*C*I*N*E*G*E*S*Z*Ü*R*K*E*G*É*M*T*Ú*Z*O*K*Z*Ö*L*D*K*Ü*L*L*Ó

4. GOMBÁK

Csapadékos, meleg őszi napokon megszorodnak erdeinkben a gombák. Állítsátok össze az azonos mintájú szótagokból hazai gombák nevét! Jelöljétek csillaggal a mérgező fajokat!

ÁS	☀	BA	●	BA	🔔	BA	✳	BA	✉	BA	◻
BÁR	●	BRON	☀	CA	◊	CA	○	DŐS	✉	FAR	■
FE	💧	FE	☀	FÜ	📄	GA	◊	GA	🔔	GA	◻
GA	○	GÁ	☀	GÁ	✈	GÉ	◻	GOM	●	GOM	🔔
GOM	✳	GOM	✉	GOM	◻	GYIL	◊	ÍZ	🔔	KA	●
KA	✉	KAS	■	KA	⌚	KE	💧	KE	👤	KE	📄
KER	⌚	KI	✈	KOS	◊	KÚ	👤	LA	👤	LÁB	✳

LAMB		LE		LÉGY		LI		LI		LÓ	
LÓ		LŐ		LŐ		NAGY		NÓ		NYA	
NYA		NYOS		NYŐ		Ó		Ö		ŐZ	
PAP		PE		PE		PÖ		RÁLY		RE	
RESZ		RESZ		RI		RÓ		RU		SAP	
SÁR		SO		SU		SULY		TÉ		TEG	
TEG		TI		TI		TÖN		VA		VAR	
				VAR		ZOS					

5. VÉDETT GOMBÁK

A hazánkban élő gombák között is vannak olyan fajok, amelyek a védett élőlények kategóriájába tartoznak. Írjátok a felsorolt kirándulólhelyek nevét csigavonalban és betűrendben a táblázatba! A számozott betűk védett gombák nevét rejtik. Soroljátok fel ezeket!

A kirándulólhelyek:

Jósvafő – Szádvár – Gömörszőlős – Szelcepuszta – Csókakő – Uppony – Mogyoróska – Óbánya – Gézaháza – Bélapátfalva – Síkfőkút – Sümeg – Sirok

1					2			3			4
	5			6							
		7			8		9		10	11	
12				13							
	14			15		16				17	
					18			19			
				20	21			22		23	
24											
→	25						26				

A védett gombák:

a)	19	11	26	11	13	10	14						
	15	1	26	8	13	8	17						
b)	25	11	12	16	11	2	7	13	21				
	18	14	8	23	24	8	17	10	23	25	11		
c)	20	1	18	1	16	14	3	17	8	14			
	14	9	16	17	10	23	25	11					
d)	24	11	14	20	11	15	8	12	8	14	18	20	8
e)	24	8	23	8	18	8	14						
	15	1	26	8	13	8	17						
f)	24	22	24	11	2	21	14	21					
	17	8	12	8	25	8	16						
g)	4	18	24	7	25	17	11	24	6	19	11		
h)	14	7	12	17	11	✱	15	22	20				
	20	8	24	5	8	14	17	11	24	6	19	11	
i)	12	7	16	19	10	14							
	13	7	12	19	14	11	17	10	23	25	11		
j)	13	9	14	20	8	17	10	23	25	11			

6. BOSZORKÁNYVAJ, LIBATAKONY, FÜZFATÜDŐ

Mint minden élőlénycsoport tagjait, a gombákat is sokféle – sokszor nagyon találó – elnevezéssel illetve a népnyelv méretük, alakjuk vagy éppen színük, szaguk vagy illatuk alapján. Találjátok ki, melyik gombának melyik népi elnevezés a párja!

1. anyógomba	A aranyos rezgőgomba
2. boszorkányvaj	B bunkós agancsgomba
3. csirkegomba	C erdei szömörcsög
4. egérgomba	D ízletes vargánya
5. fagygomba	E légyölő galóca
6. fűzfatudó	F piruló galóca

7. gyöngygomba	G sárga gévagomba
8. halott ujj	H sárga rókagomba
9. kenyérgomba	I szürke tölcsérgomba
10. légycsaló	J téli fülőke

Segítség: www.gombazo.hu → Népi elnevezések

7. SZÓLÓ SZŐLŐ

Mathiász János világhírű magyar szőlész és borász volt. 1889-ben elfogadta Katona Zsigmond hívását és szőlőtelepét Kecskemétre telepítette. Nagy érdeme a hazai szőlőnemesítés és a csemegeszőlő-termesztés fellendítése, különösen a Duna-Tisza közti futóhomokon. Több mint ezer szőlőfajtát nemesített, amelyből többet ma is termesztnek. A számozott betűk hét ilyen szőlő nevét rejtik. Soroljátok fel ezeket!

A	A	A	A	A	A	Á	Á	Á	Á	Á	Á	Á	B	B	C
16	18	62	65	96	99	39	71	94	103	108	121	141	17	32	1
C	C	D	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E
14	83	6	2	12	25	27	33	45	50	52	54	58	74	79	82
E	E	E	E	É	É	É	É	É	É	É	É	É	G	G	G
86	132	135	147	5	10	31	43	48	56	77	88	113	3	19	23
G	G	G	H	I	I	I	I	J	J	K	K	K	K	K	K
63	72	95	101	37	92	102	139	107	146	36	49	78	81	85	118
K	K	K	L	L	L	L	L	L	L	M	M	M	M	M	M
131	136	138	4	40	47	76	122	128	142	46	61	75	87	98	115
N	N	N	N	N	O	O	O	Ö	Ö	Ö	Ö	P	R	R	R
22	42	109	112	144	67	110	119	21	127	129	145	11	28	38	55
R	R	R	R	R	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
66	68	93	133	140	8	15	30	59	69	84	104	111	117	125	130
T	T	T	T	T	U	V	V	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Z	Z
34	89	100	120	134	116	57	91	20	24	41	64	123	143	9	29
Z	Z	Z	Z	●	●	●	●	●	●	●	●	●	✱	✱	✱
53	70	105	126	7	35	44	60	73	90	106	114	137	13	26	51
✱	✱	✱													
80	97	124													

8. TOJÁSNAP

A Nemzetközi Tojásszövetség 1999-ben hirdette meg minden év októberének második péntekére a tojás világnapját. Azóta sok országban rendezvények sorozata hívja fel a figyelmet a tojás fontosságára. Feladatunk a táblázatban található. A megadott égtájak szerint haladva olvassátok össze a betűket, s máris kiderül, mi a teendő..

* Í	G	H	J	K	✳	U	E	Z	T
D	R	A	A	O	O	L	✳	E	G
C	F	J	Á	T	O	T	S	D	Y
E	E	O	S	Á	J	✳	G	I	✳
P	A	R	S	✳	Ű	Y	G	E	O
T	J	É	✳	É	R	S	O	K	I
!	T	L	E	T	E	Z	K	É	L

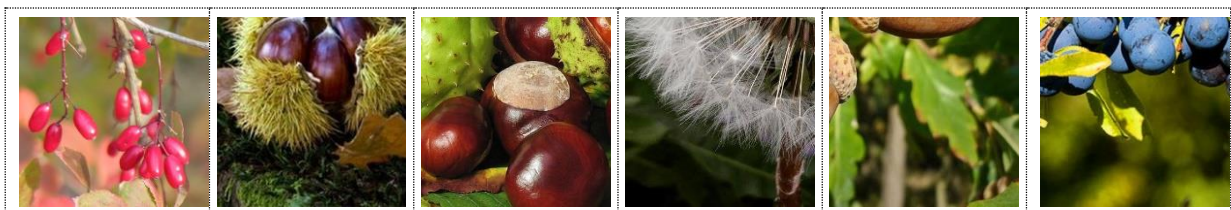
DK → DK → K → K → É → É → K → DK → ÉK → D → K → K → D → D → DNY → NY
 → NY → D → D → NY → É → É → ÉK → É → NY → D → NY → NY → NY → DK → K
 → D → D → NY → NY → ÉK → ÉNY → ÉNY → ÉNY → D → D → D → K → K →
 DNY → NY

9. KÉPPÁROSÍTÓ

Az ősz a termések évszaka. Figyeljétek meg a képecskéket, majd keressétek meg az összetartozó képpárokat! Ezután találjátok ki azt is, hogy melyik növényről készülhettek a fotók!

1.   2.   3.   4.   5.   6.

7.   8.   9.   10.   11.   12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

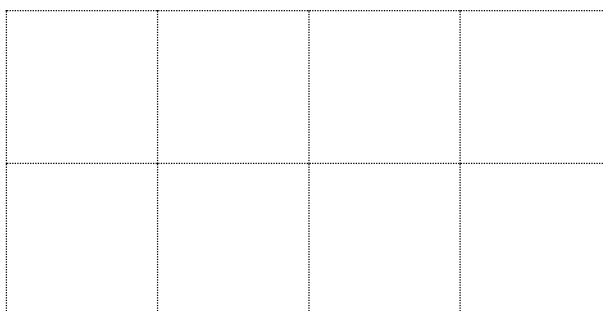
22.

23.

24.

10. ŐSZI KÉPESLAP

Idézzétek fel az őszi napok hangulatát! Készítsetek egy őszi képeslapot a/5 méretben! A lapot osszátok fel az alábbi ábrának megfelelően, majd minden négyszögbe egy-egy olyan jellegzetes növény, állat, tárgy, stb. kerüljön, ami ezeket a hónapokat jellemzi.

* * *

Megoldásaitokat a megoldási lapokon **2018. február 25-ig** a következő címre várjuk:

**Katona József Könyvtár – „Barátunk a természet”
6000 Kecskemét, Piaristák tere 8. Pf. 127.**

A megoldólapokat február 1-től tölthetitek le honlapunkról.